

NEWSLETTER

ข่าวสารและความเคลื่อนไหวล่าสุดจากมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา

ฉบับที่ 17 | มีนาคม 2569

เจียน พอร์เตอร์ ร่วมกับทีม DNPF ที่ทำงานอยู่เบื้องหลังในงานสัมมนาที่โคราช

โดย เจียน พอร์เตอร์

ประธานมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา

เนื้อหาทั้งหมด ของจดหมายข่าวมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา (DNPF) ฉบับนี้ จะนำเสนอภาพรวมของงานสัมมนาหัวข้อ “**ปลูกพลังปฐมวัย พลิกอนาคต อีสาน**” (Igniting Early Childhood Development, Transforming Isaan’s Future) ซึ่งจัดขึ้นที่โคราช ระหว่างวันที่ 28-30 มกราคม 2526 ที่ผ่านมา

งานนี้ได้รับเกียรติจาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) และ ธนาคารโลก (World Bank) เป็นเจ้าภาพร่วม โดยประสานความร่วมมือกับ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) และสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวิชาการโดยมูลนิธิเพื่อคนไทยและมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา

กิจกรรมดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมงานกว่า 200 คน ประกอบด้วยตัวแทนจาก 18 จังหวัดในจำนวน 20 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) รวมถึงผู้แทนจากภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชนระดับประเทศ นับเป็นความสำเร็จ อันยิ่งใหญ่ - ซึ่งได้เกิดค่านิยมที่เชิดชูรายงานนี้กันมากที่สุดคือ “สร้างแรงบันดาลใจ”

รายงานการนำเสนอ การเสวนา และข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ตีพิมพ์ไว้อย่างครบถ้วนในส่วนท้ายของจดหมายข่าวฉบับนี้

การสัมมนาครั้งนี้ ถือเป็นก้าวที่สำคัญ ของมูลนิธิ ในการสร้างความเข้าใจทั้งในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เกี่ยวกับโอกาสอันเหมาะสมยิ่งของประเทศไทย ในการยกระดับคุณภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECD) รวมถึงแนวทาง ที่เป็นรูปธรรมในการบรรลุเป้าหมาย โดยรูปแบบของงาน ได้จัดวางโครงสร้างผ่านกรณีศึกษาจาก 5 จังหวัด (รวมถึง ร้อยเอ็ด และ สุรินทร์ ซึ่งเป็นที่ที่มูลนิธิให้การสนับสนุนอยู่ ณ ปัจจุบัน) ทั้งนี้ เพื่อสาธิตให้เห็นวิถีปฏิบัติ ที่สามารถเปลี่ยน “ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก” ให้กลายเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย ที่มีคุณภาพสูง”

ท่ามกลางการมีส่วนร่วม ของหลากหลายสถาบันมูลนิธิ (DNPF) รับบทเป็นผู้นำในการออกแบบแนวคิดของงาน การคัดเลือกวิทยากรรวมถึงกรณีศึกษา และการจัดงาน และเพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่กระทบต่อการดำเนินงานสนับสนุนในพื้นที่ สุรินทร์ และร้อยเอ็ด จึงได้เสริมทีมงานเข้ามาเพิ่มเติม และเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่จะรายงานให้

ทราบว่า ทีมงานดังกล่าวได้ทำหน้าที่ได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นที่ประทับใจ ดังจะเห็นได้จากเสียงชื่นชมที่สะท้อนกลับมา

ภารกิจต่อไปก็คือการรักษาแรงขับเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากงานนี้ให้คงอยู่ต่อไป ในการนี้ องค์กรยูนิเซฟได้ตอบรับที่จะเป็นผู้รับช่วงต่อจากมูลนิธิ ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป รวมถึงในภูมิภาคอื่นๆ ที่มูลนิธิ ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการ อย่างไรก็ตาม มูลนิธิ จะยังคงทำงานเชิงรุกในส่วนของการติดตามผลงานที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงการวิเคราะห์เจาะลึกความเหมือนและความต่างของทั้ง 5 กรณีศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงวิธีเริ่มต้นและ/หรือ ขยายผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ การต่อยอดประสบการณ์จากการเป็นพันธมิตรร่วมกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งสองแห่ง จะช่วยสนับสนุนการแบ่งปันองค์ความรู้ ระหว่างเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคอีสาน ให้สามารถสนับสนุนการพัฒนา เด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับการกิจหลักในการทำงานใกล้ชิดกับชุมชน ในท้องถิ่น

ท้ายที่สุดนี้ ในขณะที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และหน่วยงานอื่นๆ กำลังเตรียมจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับอีก 5 ปีถัดไป มูลนิธิฯ จะยังคงนำเสนอความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย และโอกาสที่ประเทศไทยจะต้องเร่ง

พัฒนาประเทศ โดยปรับโฉมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่ปัจจุบัน ให้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ปฐมวัยคุณภาพสูง มูลนิธิฯ จะนำเสนอกระบวนการนำร่องที่ใช้อยู่ในจังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด เพื่อเป็นรูปแบบการจัดทำแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อไป

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมที่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจที่มูลนิธิฯ มีบทบาทสำคัญในการจัดขึ้น และได้สร้างพลังขับเคลื่อนอันมหาศาลด้วยมุ่งมั่นที่จะต่อยอดนั้น ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่บัดนี้แล้ว

ปลูกพลังปฐมวัย พลิกอนาคตอีสาน

28-30 มกราคม พ.ศ. 2569
ณ โรงแรมแคนทารี จังหวัดนครราชสีมา

งาน “ปลูกพลังปฐมวัย พลิกอนาคตอีสาน” เป็นการรวมตัวครั้งสำคัญของภาคีเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ปฐมวัย จัดขึ้นโดย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และธนาคารโลก ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อคนไทย และมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ครู เจ้าหน้าที่การศึกษาท้องถิ่น บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ จังหวัด และระดับชาติ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย และภาคประชาสังคม

โดยงานเริ่มต้นด้วยการตั้งวิสัยทัศน์ร่วม ทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ เพื่อยืนยันความมุ่งมั่น ในการส่งเสริมศักยภาพของเด็กปฐมวัย

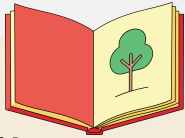

โดยมีเป้าหมายหลักคือ การยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 17,000 แห่งทั่วประเทศ (รวมถึง 7,700 แห่งในภาคอีสาน) ให้เป็นศูนย์ที่มีคุณภาพสูง ซึ่งบรรลุได้ผ่านการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการนำนโยบายระดับชาติไปปฏิบัติในทุกระดับของรัฐบาล และการปรับปรุงศูนย์รับเลี้ยงเด็กให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัยที่มีคุณภาพสูง

ในระหว่างงาน ได้มีการถอดบทเรียนจากพื้นที่และการระดมสมองกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นการรวมตัวของ: 1) ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษา 2) เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด และ 3) ผู้ปฏิบัติงานระดับนโยบายชาติ ซึ่งร่วมกันเน้น

ย้ำถึง **ความจำเป็นในการเปลี่ยนทัศนคติ (Mindset) ของผู้นำในทุกระดับ** เพื่อใช้ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และปูทางสำหรับการขยายผล การศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED) เมื่อได้รับการการดำเนินงานใน 5 จังหวัดภาคอีสานเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แสดงให้เห็นถึง ปัจจัยส่งเสริมสำคัญสำหรับการนำการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECD) ไปปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ และยังแสดงถึงความเป็นไปได้ที่จะขยายผลเชิง ระบบ ได้แก่กำหนดให้เป็นลำดับความสำคัญในระดับชาติ

Case Studies

ขอนแก่น

ด้วยรูปแบบโครงการการเรียนรู้เชิงรุก โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง แบบบูรณาการ (ICAP) ครูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคำจั่นจึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านการเล่น และการมีส่วนร่วมของ ครอบครัว

กิจกรรมต่าง ๆ เช่น “พาเอาหนาทนกลับบ้าน” ช่วยให้เด็กๆ มีวินัย และกล้าแสดงออกมากขึ้น โครงการมีแผนที่จะรักษาคุณภาพ ห้องเรียนต้นแบบ และขยายผลไปยังศูนย์อื่น ๆ ต่อไป

โมเดล ICAP เปลี่ยนสภาพแวดล้อมและวิธีการสอน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กลายเป็นสนามเด็กเล่นแห่งการเรียนรู้ ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง

นครราชสีมา

ในฐานะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสาธิตของยูนิเซฟ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเคหะประชาสამัคคี ได้วางรากฐานที่เข้มแข็งด้านการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ และการเรียนรู้แบบ สืบเสาะผ่านโครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย”

ต่อมาศูนย์ได้ขยายการปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ โดยใช้แนวทาง 366 Q-Kids และพัฒนาคุณภาพการโค้ชด้วยโมเดล STARS

ปัจจุบัน ศูนย์มีความโดดเด่นในการเสริมสร้างสมรรถนะของเด็ก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่อย่างมีความหมาย และสามารถเป็นฐานสำคัญ ในการสนับสนุนการขยายคุณภาพการเรียนรู้ปฐมวัยในระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โปรแกรม 366 Q-Kids ขยายผลการพัฒนาเด็กผ่าน 3 องค์ประกอบหลัก: การสนับสนุน 3 รูปแบบ, กิจกรรมการเรียนรู้ 6 ประเภท, ครอบคลุมระยะเวลาการพัฒนา 6 เดือน

กาฬสินธุ์

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหนองตอกแป้นได้เน้นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับครอบครัว ตามหลักสูตร HighScope ของโครงการลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยการศึกษาปฐมวัย (RIECE) ประเทศไทย และยังใช้รูปแบบการประเมินของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) และคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ควบคู่ไปด้วยกัน นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ได้ใช้กระบวนการวางแผน-ลงมือทำ-ทบทวน (plan-do-review) ช่วยให้เด็ก ๆ พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันได้รับการยกระดับให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้แล้ว

หลักสูตรเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ของเด็กผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมประจำวัน และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) จัดทำขึ้นโดยกรมอนามัย เพื่อช่วยติดตามพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการเรียนรู้ของเด็ก

ร้อยเอ็ด

ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนสง่าและบ้านโนนจาน ศูนย์ ครอบครัวยุคใหม่ และครูได้ร่วมมือกันยกระดับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผ่านการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา ทั้งในรูปแบบการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงานและการให้คำปรึกษาเชิงพี่เลี้ยง ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านทักษะก้าวหน้าอย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับศูนย์ในพื้นที่ใกล้เคียง และมีแผนขยายผลในปี 2569

สุรินทร์

ด้วยการสนับสนุนจากมูลนิธิเด็กน้อยพัฒนา (DNPF) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดได้เสริมสร้างความเข้มแข็งของคุณภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยผู้ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่นได้กำหนดทิศทาง ส่วนมูลนิธิ ฯ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จัดการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน เป็นพี่เลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนการติดตามพัฒนาการทักษะของเด็ก ตลอดจนการดึงพ่อแม่และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้สามารถคงคุณภาพของศูนย์ ฯ และเป็นรากฐานสู่การขยายผลในอนาคต

บทเรียนสำคัญจากการดำเนินงาน

นอกจากนี้กรณีตัวอย่างแล้ว การอภิปรายกลุ่มได้ระบุถึงปัญหาข้อขัดต่าง ๆ เช่น ภาวะด้านการบริหารจัดการในหมู่ครู และการขาดความต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำท้องถิ่น โดยได้มีการสะท้อนบทเรียนร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว:

- ✓ การมีส่วนร่วมของครอบครัว กับศูนย์ฯ ทำให้คุณภาพการเรียนรู้ของเด็กเล็กเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- ✓ รูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดสำหรับการพัฒนาเด็กคือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ผ่านการเล่น
- ✓ การติดตาม การประเมินผล และการทบทวนกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีความสำคัญต่อการรักษาคุณภาพและเพื่อสนับสนุนการขยายผล
- ✓ ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย และการสนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น มีควบคู่กับวิสัยทัศน์ผู้นำท้องถิ่น ทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ และสุดท้าย
- ✓ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องสำหรับครู และการเปลี่ยนศูนย์ที่มีผลการดำเนินงานสูงให้เป็นศูนย์กลางความรู้มีความสำคัญต่อการขยายผลและความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายและเสวนาในงาน “ปลูกพลังปฐมวัย พลิกอนาคตอีสาน” สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

ระดับท้องถิ่น

- ผู้นำท้องถิ่นควรสนับสนุนให้การศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED) เป็นภารกิจหลัก และให้ชุมชน ศูนย์ โรงเรียน และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในเป้าหมายเดียวกัน
- ลดภาระหน้าที่ที่ความรับผิดชอบ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู และเพื่อให้สามารถส่งเสริมศักยภาพ ในการพัฒนาของเด็กได้มากขึ้น
- รวบรวมแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็น “เมนู” (Super Menu) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ตามบริบทของท้องถิ่นได้

ระดับจังหวัด

- ควรกำหนดวาระระดับจังหวัด ให้การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน ให้ผู้อำนวยการวิชาการ และสมาชิกในชุมชน เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ และระดับตำบลรับทราบถึงบทบาทของตน ในการขยายผลการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED)
- ตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับจังหวัด เพื่อเป็นผู้นำในการขยายผลการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED) อย่างมีประสิทธิภาพ
- สร้างเครือข่ายพี่เลี้ยงระดับจังหวัด (Provincial Coaching Network) โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏหรือองค์กรภาคประชาสังคมเป็นแกนนำ เพื่อจัดการฝึกอบรมและสนับสนุนศูนย์ดูแลเด็ก โดยอาจใช้ประโยชน์จากบุคลากรที่อยู่แล้ว เช่น อาจารย์หรือครูที่เกษียณอายุ เป็นต้น

ระดับชาติ

- สร้างความตระหนักให้กับคนทั่วไป ถึงความจำเป็นของการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED) ในฐานะวาระระดับชาติ รวมถึงสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ โดยรวม
- จัดลำดับความสำคัญของงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ เพื่อเป็นรากฐานสู่พัฒนาการที่มีคุณภาพของเด็กไทยในระยะยาว
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ปฏิบัติงานไปจนถึงผู้นำนโยบาย เพื่อขับเคลื่อนการขยายผล การศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECED) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)

“การลงทุนในปฐมวัย คือการลงทุนที่ชาญฉลาดและคุ้มค่าที่สุด”